



T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı: 23062

Tarih: 13.12.2022

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 13/12/2022 16:29
Sayı: E-120.10-1132663



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Şırnak Valiliği'nin 14 Aralık 2015'te Cizre ilçesinde ilan ettiği sokağa çıkma yasağı 79 gün sürmüştür. 2 Mart 2016'da sona eren abluka ve saldırılar sonucunda 300'e yakın yurttaşın yaşamını yitirdiği tespit edilmiştir. Yasak boyunca aralarında ağır yaralıların olduğu yurttaşlar bir evin bodrumuna sığınan 177 kişi yakılması sonucu yaşamını yitirmiştir. 92 kişi kimlik bilgileri açıklanmadan kimsesizler mezarlığına defnedilmiştir. Yargılama sürecinde öldürülen kişilerin kolluk kuvvetleri tarafından öldürüldüğü kabul edilmiş olmasına rağmen hangi kolluk birimi, hangi görevli, ne zaman, hangi silahla ve ne şekilde öldürüldüğüne dair herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Şırnak merkez, Cizre, Silopi ve İdil ilçelerindeki sokağa çıkma yasakları sırasında yaşanan ölümlerin ve faillerinin tespiti, süreç içerisinde yaşanan hak ihlallerinin araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

Hasan ÖZGÜNEŞ

Şırnak Milletvekili



GEREKÇENİN ÖZETİ

Şırnak'ın Cizre İlçesi'nde 14 Aralık 2015 tarihli yasak henüz ilan edilmemişken, önceki yasaklarda yaşanmayan bir durum gerçekleşmiş, 13 Aralık 2015 tarihinde öğretmenlere gelen mesaj ile Cizre'de sokağa çıkma yasağının ilan edileceği "resmi olmayan bir şekilde" açıklanmıştır. Cizre ve Silopi ilçelerinde görevli öğretmenlere SMS yolu ile mesaj gönderilerek 'hizmet içi eğitime' alındıkları bildirilmiş ve öğretmenler ilçeyi terk etmeleri istenmiştir. İlçede görev yapan öğretmenlere SMS yolu ile sokağa çıkma yasağı bildirildikten sonra Cizre Merkez'deki okulların birçoğu yasak boyunca karargâha çevrilmiş, birçoğu da karakol olarak kullanılmıştır. Yasak boyunca okulların karargâh olarak kullanıldığı bir takım sosyal medya hesaplarına ve basına yansımıştır. Bu paylaşımlarda okul içinde fotoğraf çektiren asker ve polislerin tahtaya "Eğitim sırası bizde" gibi ifadeler yazdıkları medyaya yansımıştır.

Şırnak'ın Cizre İlçesi'nde sokağa çıkma yasakları ve sonrasında yaşanan ablukalardan sonra çeşitli kurum, kuruluş ve baroların yaptığı incelemelerde yıkımın 4 mahallede yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Toplamda beş kez sokağa çıkma yasağı ilan edilen Cizre'de son yasak 14 Aralık 2015'te ilan edilmiştir. 14 Aralık' da ilan edilen yasak 79 günün ardından 2 Mart 2016' da kısmi olarak kaldırılmıştır. 79 gün boyunca aralıksız süren son abluka sürecinde yine diğer kentlerde olduğu gibi ilçeye ulaşmak, sağlıklı bilgi almak ve yerinde tespitlerde bulunmak mümkün olmamıştır. Cizre'de abluka süreci boyunca yaşamını yitirenlerin sayısı, cenazelerin önemli bir kısmının teşhis edilememesi, cenazelerin farklı illerde ve kimlik teşhisi yapılmadan defnedilmeleri nedeniyle net olarak belirlenememiştir. Yaşanan çatışmalarda tespit edilen cenaze sayısı 292'dir. "Vahşet bodrumları" olarak adlandırılan bodrumlardan çıkarılan cenaze sayısı 177'dir. Bu cenazelerden 41'i çocuk, 22'si kadındır. Yine bu cenazelerden 79'unun kimliği tespit edilememiştir, 14'ünün cenazesi halen bulunmamıştır. 150'den fazla cenazenin de yakılmış halde olduğu İnsan Hakları Derneği ve Sivil Toplum Kurumları tarafından tespit edilmiştir.

14 Aralık 2015 günü saat 23.00'dan itibaren geçerli olmak üzere ilan edilen sokağa çıkma yasağının ilan edilen yerlerden biri de Şırnak'ın Silopi ilçesidir. Yasak, 19 Ocak 2016 pazartesi gününe kadar kesintisiz sürmüştür. 37 gün boyunca süren bu abluka dönemi 19 Ocak 2016 tarihinde saat 18.00-05.00 saatleri aralığında geçerli olmak üzere Şırnak Valiliği



tarafından yapılan duyuruyla kısmen kaldırılmıştır. Silopi'deki sokağa çıkma yasağı boyunca 29 yurttaş, yaşamını yitirmiştir.

Yasak süresi içerisinde halkın temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayamadığı, çatışmalı süreçte yaralıların tedavi imkanına ulaşamadığı için yaşamlarını yitirdiği ve yaşamını yitiren yurttaşların cansız bedenlerinin günlerce sokakta bekletildiği tespit edilmiştir.

Şırnak ve ilçelerindeki ablukalarda yaşanan hak ihlallerinin, yargı tarafından aydınlanması, açığa çıkarılması, güvenlik birimlerinin sorumluluğu ve yaşam hakkı ihlallerindeki etkisi gün yüzüne çıkarılmadığı sürece kalıcı demokratikleşme ve toplumsal barışın tesisi her geçen gün zorlaşacaktır.

GEREKÇE

Şırnak'ın Cizre İlçesi'nde yaşanan ablukalardan sonra "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne" göre ilçe nüfusu 2015 yılında 131.816 olarak tespit edilmiştir. Çatışmalı sürecin başlaması ve sokağa çıkma yasaklarından sonra yaklaşık 110.000 insanın yerinden olduğu ve ilçedeki nüfusun 20.000'lere kadar gerilediği tespit edilmiştir. Özellikle son sokağa çıkma yasağının başladığı 14 Aralık 2015 tarihinden sonraki 20. günden itibaren ilçeden zorunlu göç hız kazanmıştır. Ablukanın ardından yapılan hasar tespit çalışmalarında, özellikle Cudi Mahallesi'nde ağır hasarlı yapıların sayısının fazla olduğu görülmüştür. Bu yapıların ağır silahlarla tarandığı, Cizre ilçe merkezine yakın hakim tepelere (Nur Mahallesi'ni tepeden hakim olarak gören Aşk Tepesi'ne, Sur Mahallesi'ni tepeden hakim olarak gören Şahin Tepesi'ne, Cudî Mahallesi'ni tepeden hakim olarak gören Caferi Sadık Tepesi'ne, Yafes Mahallesi'ni tepeden gören Hastane Tepesi'ne) konuşlanmış tankların bombardımanı sonucu kullanılamaz halde olduğu ve söz konusu yerleşim birimlerinin tamamen yıkıldığı görülmüştür. Yine güvenlik güçleri tarafından hiç hasar almamış birçok evin ateşe verildiği ve kullanılamaz halde getirildiği de tespit edilmiştir. Ayrıca 1200 yapının ağır hasarlı olduğu, yaklaşık 10 bin yapının da zarar gördüğü kamuoyuyla paylaşılmıştır. İlçede yapılan tespitlerde görülen manzarada, ilçe nüfusunun göç etmesi için özellikle su depoları, klima, enerji nakil hatları gibi günlük ihtiyaçları karşılayan öğeler hedef alınmış ve ilçede yaşayan nüfusun abluka sürecinde su, gıda vb. ihtiyaçlara ulaşmasının önüne geçilmiştir. Yine çatışmaların yaşandığı mahallelerde cinsiyetçi, ırkçı yazılımalara sıkça rastlanmıştır. İlçede



abluka sürecinde sağlıklı bilgi almak veya bir tespitte bulunmak mümkün olmadığı gibi, abluka sonrasında da ilçeye giden ekiplerin hasar tespiti yapması ve durumu raporlaması da çoğu zaman engellenmiştir. Özellikle güvenlik güçlerinin, ilçede hasar tespiti yapan ekiplere dönük baskıcı tutumu, yaşanan zorlukların başında gelmektedir. Öyle ki aynı gün içerisinde 2 kez zırhlı araçla, herhangi bir gözaltı işlemi yapılmadan çalışma sahasından alıkonulan çeşitli meslek grubu üyeleri olduğu gibi ilçe dışından hasar tespiti için giden uzmanların bir kısmı da çalışma sahasına giremeden otobüslerden indirilip zırhlı araçlarla ilçe dışına bırakılmışlardır. Daha sonraki süreçte ise 30.05.2016 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Cizre ilçesi, Kuştepe, Cudi, Sur, Dağ Kapı, Kale, Şah, Yafes, Alibey ve Nur mahalleleri sınır ve listeleri verilerek riskli alan kararı çıkarıldıktan sonra yıkımlar gerçekleşmiştir.

Silopi

14 Aralık 2015 günü saat 23.00'dan itibaren geçerli olmak üzere ilan edilen sokağa çıkma yasağının ilan edildiği yerlerden biri de Şırnak'ın Silopi İlçesidir. Bu yasak 19 Ocak 2016 pazartesi gününe kadar kesintisiz sürmüştür. 37 gün boyunca süren bu abluka dönemi 19 Ocak 2016 tarihinde saat 18.00-05.00 saatleri aralığında geçerli olmak üzere Şırnak Valiliği tarafından yapılan duyuruyla kısmen kaldırılmıştır. Bu süre içerisinde 29 yurttaş yaşamını yitirmiştir. Yasak süresi içerisinde halkın temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayamadığı, sokakta yaşamını yitiren yurttaşların cansız bedenlerinin günlerce sokakta bekletildiği (Taybet İnan-57), güvenlik güçlerinin kullandığı ağır silahlar neticesinde çocukların yaşamını yitirdiği (Reşit Eren-17, Axîn Kanat-16, M. Mete Kutluk-11), yaralıların tedavi imkânlarına ulaşamadıkları için yaşamlarını yitirdiği tespit edilmiştir. 2015 yılında "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine" göre nüfusu 101.605 olan Silopi'de abluka süresince yaklaşık 11 bin kişinin zorla yerinden edildiği ön görülmektedir. Abluka süreci ve sonrasında ilçeye ulaşmak, sağlıklı bilgi almak, yerinde tespitlerde bulunmak mümkün olmamıştır. İlçede çatışmaların hemen ardından başlatılan yıkım çalışmaları, tahribatın boyutunu arttırmış ve deliller karartılmıştır. 16 Şubat 2016 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun Barbaros, Başak, Cudi, Karşıyaka, Şehit Harun Boy, Nuh, Yenişehir ve Yeşiltepe mahallelerini kapsayan (404.07 Hektar) riskli alan Kararının, yıkım çalışmalarının ardından alındığı görülmektedir. Daha sonra 21 Mart 2016 tarihinde alınan acele kamulaştırma kararıyla Silopi ilçesinin tamamı boşaltılmak istenmiştir.



İdil

Ablukaların yaşandığı Şırnak'ın İdil ilçesinde ise 16 Şubat 2016 günü saat 23.00'dan itibaren geçerli olmak üzere ilan edilen sokağa çıkma yasağı, 31 Mart 2016 günü saat 04.30'a kadar kesintisiz sürmüştür. 43 gün boyunca süren bu abluka dönemi 31 Mart 2016 tarihinde, akşam 21.30 ile sabah 04.30 saatleri aralığında geçerli olmak üzere Şırnak Valiliği tarafından yapılan duyuruyla kısmen kaldırılmıştır. 10.04.2017 tarihinde sokağa çıkma yasağının tamamen kaldırıldığı yine Şırnak Valiliği tarafından duyurulmuştur. Sokağa çıkma yasağı İdil'e hâkim bir noktada bulunan Dirsekli köyü ve bütün ilçe merkezinde uygulanmıştır. Bu süre içerisinde tespit edildiği üzere 7'si çocuk, 2'si kadın olmak üzere 24 sivil yaşamını yitirmiştir. Yasak süresince çatışmalar, hendek ve barikatların bulunduğu Yeni Mahalle ve Turgut Özal Mahallelerinde yaşanmıştır. 2015 nüfus verilerine göre 26.511 olan ilçe nüfusunun, yaklaşık %80'inin zorla yerinden edildiği, komşu köy ve ilçelere göç ettiği, hasar tespit çalışmaları sırasında belirlenmiştir. 43 günü aşkın bir süre devam eden sokağa çıkma yasağı boyunca ilçeden sağlıklı bilgi almak, yerinde tespit yapmak mümkün olmamıştır. Operasyonların bitmesinin hemen ardından, yine diğer ilçelerde görüldüğü gibi yıkım çalışmaları başlamış, özellikle Turgut Özal Mahallesi'nin neredeyse tamamının yıkıldığı görülmüştür.

Şırnak

14 Mart 2016 Pazartesi günü Şırnak Valiliği'nin internet sitesinden yaptığı duyuruyla ilan edilen sokağa çıkma yasağı 8 ay sonra 14 Kasım 2016'da kısmen (22.00-05.00 saatleri arasında geçerli olmak üzere) kaldırılmıştır. 8 Şubat 2017 de ise yasağın 23:00 ile 02:30 saatleri arasına alındığı, valiliğin internet sayfasından ilan edilmiştir. Askeri operasyonların 3 Haziran 2016'da sona erdiği açıklanmasına rağmen sokağa çıkma yasağı kısmî de olsa 10 Nisan 2017 tarihine kadar devam etmiştir. Toplamda 391 günlük bir sokağa çıkma yasağı uygulaması yapıldığı tespit edilmiştir. Bu süre zarfında 64 bin kişi zorla yerinden edilmiştir. Yaşamını yitiren kişi sayısı net olarak tespit edilememiştir. Operasyonların bitmesinin ardından kentte arama-tarama faaliyeti adı altında yoğun bir şekilde başlatılan yıkım çalışmaları geri dönüşü olmayan tahribatlar yarattığı, kentin 7 mahallesinin (Aydınlıkevler mahallesi, İsmetpaşa mahallesi, Cumhuriyet mahallesi, Gazipaşa mahallesi, Bahçelievler mahallesi, Vakıfkent mahallesi ve Yeşilyurt mahallesi) neredeyse tamamen ortadan kaldırıldığı görülmüştür. Yıkımların, yasaklar süresince ve sonrasında da aralıksız şekilde sürdürülmesi, birçok ailenin evlerine ulaşmasına, içeride bulunan eşyalarını almalarına engel olmuştur. Bütün bu yaşanan süreçlerde kente herhangi bir şekilde ulaşmak, yerinde



tespitler yapmak pek mümkün olmamıştır. Alanda hiçbir tespit yapılmadan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın talebiyle Bakanlar Kurulu tarafından 01/08/2016 tarihinde kentin 5 mahallesine(Cumhuriyet, Gazipaşa, İsmetpaşa, Vakıfkent ve Yeşilyurt mh.) ilişkin alınan 'Riskli Alan' kararının hukuka uygun olmadığı ortadadır. Şöyleki; mahallelerde yıkım çalışmalarının başlamasından sonra bu karar alınmış ve yıkımlara zemin hazırlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte yıkımların gerçekleştirildiği alan, riskli alan ilan edilen mahallelerin dışında da devam etmiştir. Yine ablukaların sürdüğü diğer kentlerde de görüldüğü üzere, yıkım çalışmaları hiç hasar görmemiş, çatışmaların yaşanmadığı mahallelere dönük de sürdürülmüştür.

Şırnak ve ilçelerinde yaşanan yıkım ve ölümlerin Türkiye tarihinde, eşi benzerine az rastlanır. Yaşanan çatışmalı süreçte yüzlerce kişi yaşam hakkı ihlaline uğramış, binlerce eve yıkılmış ve hasar görmüştür. Dile getirilen ablukalarda yaşanan hak ihlallerinin açığa çıkarılması, güvenlik birimlerinin sorumluluğu ve yaşam hakkı ihlallerindeki etkisi gün yüzüne çıkarılmadığı sürece kalıcı Türkiye'de demokratikleşme ve toplumsal barışın tesisi her geçen gün zorlaşacaktır. Bu açıdan TBMM'nin üzerinde düşen sorumluluğu yerine getirmesi ve hakikatlerin açığa çıkarılması için Meclis araştırma komisyonu kurulmasını talep ediyoruz.



1	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	
2	NURAN İMİR	ŞIRNAK	
3	GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	
4	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	
5	REMZİYE TOSUN	DİYARBAKIR	
6	ABDULLAH KOÇ	AĞRI	
7	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
8	ERDAL AYDEMİR	BİNGÖL	
9			
10	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
11	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	
12	MURAT SARISAÇ	VAN	
13	ŞEVİN COŞKUN	MUŞ	
14	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	
15	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	
16	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	
17	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	
18	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	
19	DİLŞAT CANBAZ KAYA	İSTANBUL	
20	FELEKNAS UCA	BATMAN	